

LJUDSKO SLOVSTVO

Začetek v 8.st, pri nas v 14.-15.st. (stik z Evropo, turški vpadi). Zaton po sredini 16.st. Znova se pojavi v 17.-18. st., predvsem pesmi. Začne se tudi zanimanje za zapisovnje. Zapisovalci: **Vraz, Štrekelj, Koritko in Vodnik**. Prešeren je prirejal pesmi, motiv in vsebino izrabi. Variantnost literarnih vrst (epika, lirika, dramatika).

EPIKA-poezija

Balada-dramatična zgradba, glavna oseba žrtev lastnih ali nadnaravnih sil, tragičen konec Primeri: Lepa Vida, Desetnica, Sirota Jerica, Rošlin in Verjanko.

Romanca-španska oblika iz 14.-15.st., umišljeno viteštvo in dvorstvo, ni krutih nadnaravnih potez. Nikoli ni izrazito pozitiven ali negativen konec. Je manj baladno nastrojena in ni končne tragike. Primeri: Kralj Matjaž in Alenčica, Pegam in Lamberger.

Lepa Vida

Dogajanje je ob Sredozemskem morju. Zamorec, nekdo ki pride iz popolnoma drugega kulturnega obdobja in jo odpelje. Vida je razpeta med dom in tujino ter v ljubezenski trikotnik. Glavna oseba je ženska, poudarjena je usoda matere in žene. Poudarjena je družinska in materinska tragika. Zato ji pravimo ženska balada. Elegičen konec: Vida ostane nepotešena v tujem svetu. Ni otipljivega zaključka. Obstaja več variant konca: se ubije, se vrne domov s pomočjo sonca, ostane tam. Značilnosti: spremenjeni naglasi, zamenjan vrstni red besed, ritem je po priredbi Prešerna v troheju. Ta motiv je najbolj opevan, saj je o njej napisan roman (Jurčič), drama (Cankar)...

Rošlin in Verjanko

Tema je podobna Oresteju in Shakespearjevemu Hamletu. Tu pa gre za moško balado. Neke sile morajo propasti. Trikotnik: Mama se poroči z ljubimcem, sin pa ga umori. Tu so pomembna čustva-strasti in maščevanje. Negativni lik sta mati in ljubimec.

EPIKA-proza

Legenda (naj se bere)-govori o čudežih, ki so kot nagrada za človekov trud ali obratno, kazen za njegov napuh. Legende so v poduk. Primer: Sv. Lukež.

Basen-krajša zgodbica, kjer nastopajo živali s človeškimi lastnostmi, na koncu pa je moralni nauk.

Miti=bajke-obstajajo pri vseh starih narodih. Nastopajo nadnaravna bitja, kot so: vile, boginje, vedomci, rojenice, sojenice, volkodlaki... Razlagajo nastanek sveta, božanstev in ponavadi preraščajo zgodovinske zasnove. Krščanstvo je imelo velik vpliv, zato nimamo veliko teh mitov in bajk. Zbiralci: **Jakob Kelemina, Janez Trdina**.

Pripovedke-pogosto razlagajo nastanek kakega jezera, gore. Primer: **Janez Trdina- Pripovedke o Gorjancih, Kralj Matjaž**.

Pravljice-vse je izmišljeno, črno-belo slikanje, stalna ljudska števila in osebe.

Nastale so še kratke oblike epike: pregovori, uroki...

LIRIKA - POEZIJA

Lirske pesmi so krajše kot epske in so se bolje ohranile. Pojejo se pri nas večglasno in so opremljene z glasbeno spremljavo. Tematika: obredne (Zeleni Jurij), nabožne (Lepa si, lepa si roža Marija), ljubezenske (Al me boš kaj rada imela) in vojaške (Oj ta vojaški boben).

JUŽNOSLOVANSKO LJUDSKO SLOVSTVO

Začetnik je **Vuk Stefanovič Karadžič**. Izdal je slovnico. Veliko število ljudskih pesmi, predvsem junaške (vpadi Turkov). Ima veliko večjo mero epike. Naša lirika ima drugačen ritem (silabotonični-povdarjen, nepovdarjen). Oni pa imajo silabični (stalno poudarjen ali pa stalno nepovdarjen). Metrična ureditev je silabični deseterec. Značilna je tudi Slovanska antiteza (začne se z vprašanjem, nadaljuje s še enim vprašanjem, nato sledi zanikanje teh vprašanj in nato šele odgovor, podobno je retoričnemu vprašanju). S tem stvari upočasnimo in ustvarimo še večjo napetost (Homerska primera, Hasanaginica).

EPIKA - POEZIJA

Hasanaginica (balada)

Čuti se patriarhalen odnos in koran. Hasanaginica (pasivna na splet dogajanj) ni v primerjavi z Lepo Vido nič kriva. Kriva je brez krivde. Ujeta je v sklep muslimanskih zakonov. V tem je povezava z Antigono. Materinski elementi so povsod prisotni. Rima je 10 zložni trohej.

Potek: - mož ranjen leži v šotoru, žena pa ne sme k njemu

- njen brat jo poroči, ker se je morala poročiti
- žena se loči od svojih otrok, jih obdari, mož pa se za to maščuje in pokliče svoje otroke k sebi
- obtoži jo, da jih ne mara več, zato se Hasanaginica vrže na tla in ubije.